رۆلێ پەیڤێن کلیلی(Keywords) د بەرجەستەکرنا دەلالەتا تێکستێ ئەدەبی یێ ئافراندیدا

(پڕاکتیزەکرن لسەر کۆمەلە چیرۆکا"شەڤا فریشتە رەڤین"یا ئیسماعیل هاجانی)

د. نزار سلمان طاهر
پرۆفیسۆرێ هاریکار
فاکۆلتیا زانستێن مرۆڤایەتی، زانکۆیا زاخۆ
هەرێما کوردستانێ – عێراق

کورتی

ئەڤ ڤەکۆلینە هەولدانەکە ژ بۆ دیارکرنا چەوانیا ناڤگرتنا تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی بۆ (پەیڤێن کلیلی-Keywords) پێخەمەت بەرجەستەکرنا ئەوێ دەلالەتا ڤەشارتیا دناڤ تێکستێن ئەدەبیێن ئارفاندیدا هەی.ڤەکۆلەر دشێت برێکا شلۆڤەکرنا ئەڤان پەیڤێن کلیلی،ئەوێ دەلالەتا ڤەشارتیادناڤ تێکستێ ئەدەبیدا شلۆڤە و ئاشکەرابکەت.سەرەڕای ئەوێ گرنگییا پەیڤێن کلیلی ژ بۆ بەرجەستەکرنا دەلالەتا ڤەشارتیا تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی بخوەڤە د بینیت،بەلێ تاکو نهۆ دناڤ رەخنا ئەدەبیا کوردیدا چ ڤەکۆلینێن ئەکادیمیێن تایبەت ب ئەڤی بابەتیڤە بەرچاڤ مە نەکەتینە. د ئەڤێ ڤەکۆلینا بناڤونیشانێ(رۆلێ پەیڤێن کلیلی(Keywords)ژ بۆ بەرجەستەکرنا دەلالەتا تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی : پڕاکتیزەکرن لسەر کۆمەلە چیرۆکا : شەڤا فریشتە رەڤین : یا ئیسماعیل هاجانی)،مە بابەتێ(پەیڤێن کلیلی)ژلایێ پێکهات و ماهییەتێڤە بەرچاڤکریە و مە پێناسە و تێگەهێ(پەیڤێن کلیلی)دیارکریە،دیسان مە جهێ(پەیڤێن کلیلی) دناڤ میتۆدێن رەخنەیی دا دیارکریە و رەهەندێن پێکهینەر و گرنگیا (پەیڤێن کلیلی) ژلایێ تیۆریڤە نیشاندایە.د تەوەرێ پڕاکتیکیدا، مە(پەیڤێن کلیلیێن)سێ چیرۆکان شلۆڤەکرینەو دایە دیارکرن،کا چاوان پەیڤێن کلیلی دناڤ ئەڤان چیرۆکاندا دەلالەتا ڤەشارتیا تێکستێ لناڤخوە گرتیە.ژ ئەنجامێ ئاراستەکرنا پڕاکتیکیا ئەڤان چیرۆکان بۆ مە خۆیا بوو کو تێکستێ ئەڤان چیرۆکان،ئێك پەیڤا کلیلی بخوەڤە گرتبوو ئەڤان پەیڤێن کلیلی دەربرین ژ دەلالەتا سەرەکیا ڤەشارتیا چیرۆکان دکر و ئەڤ پەیڤێن کلیلی لسەر تا سەری تێکستێن چیرۆکان هاتبوونە دووبارەکرن و ناڤگرتن.

پەیڤێن کلیلی : دەلالەت، تێکیست، شێواز، رەهەند، شلۆڤەکرن.

1. پێشەکی

بابەتێ پەیڤێن کلیلی وەکو ئالاڤەکێ رەخنەیی ژ بۆ شلۆڤەکرنا تێکستێن ئەدەبی یێن ئافراندی هاتیە ئازراندن و گرنگییا ئەڤی بابەتی هندێدایە کو(پەیڤێن کلیلی) دبنە ئالاڤەکێ دیترێ میتۆدی و زانستی ب ڤەکۆلەران د بەخشیت تاکو ژ ئەڤی لایێڤە ڤەکۆلینا تێکستێن ئافراندی بکەن و ئەوێ دەلالەتا ڤەشارتیا دناڤ تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندیدا هەی دیاربکەن.ئەڤ پەیڤێن کلیلی وەکو دیاردێن شێوازگەری و زمانڤانی خوە دناڤ گەهێن رستنا ناڤەکیا تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندیدا بەرجەستەدکەن و هەبوونا خوەیا شێوازگەری لسەر تۆبۆگرافیا تێکستی دووبارە دکەن.ئەگەرێ هەلبژارتنا ئەڤی بابەتی بۆ هندێ د زڤڕیتەڤە کو ڤەکۆلەر د شێت برێکا شلۆڤەکرنا ئەڤان پەیڤان،دەلالەتا ڤەشارتیا تێکستێ ئافراندیدا دیاربکەت و زێدەباری ئەڤێ چەندێ،ئەڤ ڤەکۆلینە هەولدانەکە ژ بۆ دەولەمەندکرنا رەخنا ئەدەی یا کوردی ب تیۆر و شیسَواز و رێکێن تازەیێن رەخنەیی،چونکی تاکو نهۆ دناڤ رەخنا ئەدەبی یا کوردی دجا چ ڤەکۆلێن ئەکادیمیێن خۆسەر و تایبەت ب شلۆڤەکرنا پەیڤێن کلیلی دناڤ تێکستێن ئەدەبی دا بەرچاڤ نەکەتینە. مە ئەڤ ڤەکۆلینە،لسەر دوو پشکان دابەشکریە،پشکا ئێکێ بناڤونیشانێ(تێگەه و پێکهاتا پەیڤێن کلیلی) هاتیە ئەنجامدان.ئەڤ پشکە لسەر ئەڤان هەر چوار تەوەران هاتیە دابەشکرن(تێگەه و پێناسا پەیڤێن کلیلی، جهێ میتۆدا (پەیڤێن کلیلی) دناڤ تیۆرێن رەخنەیی دا، رەهەندێن پەیڤێن کلیلی،گرنگیا پەیڤێن کلیلی).پشکا دووێ بناڤونیشانێ(دەستنیشانکرنا رۆلێ پەیڤێن کلیلی د تێکستێن کۆمەلە چیرۆکا شەڤا فریشتە رەڤین)دا هاتیە.مە ئەڤ هەرسێ چیرۆکە ژ ناڤ کۆمەلە چیرۆکا ناڤبری هەلبژارتینە و ب رەنگەکێ پڕاکتیکی پەیڤێن کلیلیێن ئەوان هەرسێ چیرۆکان

المجلة الاكاديمية لجامعة نوروز
المجلد 7، العدد 2 (2018)
استلم البحث في 2018/4/2، قبل في 2018/4/21
ورقة بحث منتظمة نشرت في 2018/6/14
البريد الالكتروني للباحث : nzar.salman@gmail.com
حقوق الطبع والنشر © 2017 أسماء المؤلفين. هذه مقالة الوصول اليها مفتوح موزعة تحت رخصة المشاع الايداعي النسبي – CC BY-NC-ND 4.0

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

شلۆڤەکرینەئەو چیرۆك ژی ئەڤەنە : (بابەلیسك، ئەز ژ کێ ؟و سۆرۆ).لدوماهیکێ ژی ئەم گەهەشتینە چەند ئەنجامەکێن گشتی و تایبەتی.

پشکا ئێکێ : (تێگەهـ و پێکهاتا پەیڤێن کلیلی)

1. تێگەهـ و پێناسا پەیڤێن کلیلی

بەرفرەهیا تێگەهێ (پەیڤێن کلیلی) رەهەندەکێ ئازاراندیێ ئەڤی بابەتیە،چونکی ئەڤ بابەتە پێگەهبوونا خوە تێکەلی چەندین بابەتێن دیتر دکەت یێن کو لدۆر دەستهەلاتداریا پەیڤێ دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا رداوەستن.(گەلەك ڤەکۆلەرێن شێوازگەریێ ئەڤێ هزرا پەیڤێن کلیلی و ب خوە دکەنە داردەستەك ژ بۆ ڤەکۆلان و دیارکرنا ئەوان رەهەندێن وژدانیێن ڤەشارتی دناڤ پێکهاتێن زمانیێن تێکستێ ئافراندیدا،چونکی ئەڤ پەیڤە وەکو رێنیشاندەرانە ژ بۆ ڤەدیتنا جیهانا دەلالەتا ناڤەکیا تێکستان...)(1)، هەر وەکو بێژین، ئەڤ پەیڤە لدەڤ ڤەکۆلەرێن شێوازگەریێ وەکو میکانیزمەکا شلۆڤەکارینە ژ بۆ ڤەدیتنا ئەوێ دەلالەتا ڤەشارتیا دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا هەی.ژلایەکێ دیترڤە تێگەهێ (پەیڤێن کلیلی) بریتیە(ژ ئەوان پەیڤان یێن کو گرانیەك یان بهایەکێ دوبارەکری دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا هەی و دبنە ئەگەرێ ڤەکرنا ئەوان کۆدێن واتایێن گرتیێن دناڤ تێکستیدا هەین)(2)،ئانکو دووبارەبوونا ئەڤان پەیڤان،ساخلەتا گرنگی و تایبەتبوونا ئەوان ژ بۆ ڤەدیتنا دەلالەتا ڤەشارتیا دناڤ تیکستیدا هەی پێ د بەخشیت،چونکی لڤێرە پێدڤیە ئاماژێ ب هندێ بدەین : کو لدویڤ بوچوونا(سۆسێر)ی ،بنیاتێ دەلالیێ تێکستێ ئافڕاندی یانژی ناسنامەیا ئەڤی تێکستی خوە دناڤ پەیڤەکێدا بەرجەستەدکەت و ئەڤ پەیڤە لناڤ چەندین جهێن تێکستی دهێتە ناڤگرتن(3).ئەڤ پەیڤا هەنێ یا کو (سۆسێر)باس ژێ دکەت،ئەو پەیڤا کلیلیە یا کو خوە دناڤ تێکستێ ئەدەبی یێ ئافراندیدا بەرجەستەدکەت. دیسان لڤێرە پێدڤیە ئەم جوداهیێ بێخی نە دناڤبەرا زاراڤێ(پەیڤێن کلیلی) و ئەڤان هەردوو زاراڤاندا : پەیڤێن سەرەکی(الكلمات الرئيسيه- Thematic Word) و : پەیڤێن سیاقی(الكلمات السياقيه-Contextual Word)،پەیڤێن سەرەکی : ئەو پەیڤن یان دەستەواژەنە کو ڤێسەرەکێ دیارکری ب رەنگەکێ زۆر بکار دئینیت.بەلێ پەیڤێن کلیلی : ئەو پەیڤێن فەرهەنگینە کو رێژەیا بکارئینانا ئەوان زێدەترە ژ بکار ئینانا ئاساییا ئەڤان پەڤان دناڤ زمانی دا.و پەیڤێن سیاقی : ئەو پەیڤن کو رێژەیا دووبارەبوونا ئەوان زێدەتر بۆ بابەتی د زڤڕیتەڤە ژ هندێ کو بۆ سەمتێن سایکۆلۆژی یان شێوازگەریێن تێکستی بزڤڕیتەڤە)(4)،ژ ئەڤێ چەندێ دیار دبیت کو (پەیڤێن کلیلی) د رێژەیا بکارئینانێدا دناڤ تێکسیدا ژ جۆرێن دیترێن پەیڤان د جودانە.ئانکو(پەیڤێن کلیلی) ئەو پەیڤن یێن کو ژ بۆ ئاماژەدانا دەلالەتا نیشانێن زمانی دناڤ تێکستی دا رێژەیا بکار ئینان و دووبارەبوونا ئەوان زێدەترە ژ شێوەیێ رەوشا ئاساییا زمانی.(پەیڤێن کلیلی)دناڤ گەلەك تەوەرێن زمانیدا رۆلێ شلۆڤەکاریێ بۆ مەبەستێن فرێکەری د گێڕیت، چونکی پەیڤێن کلیلی : (ئەو پەیڤێن گرنگن و دناڤ هندەك چالاکیێن دەستنیشانکریێن مرۆڤایەتیدا دهێنە بەرجەستەکرن.دیسان ئەڤ پەیڤە خودان دەلالەتەکا گرنگن و دەربڕینێ ژ هزرا مرۆڤان دکەن)(5).هەر وەکو دیار ئەڤە تێگەهەکێ گشتییە بۆ پەیڤێن کلیلی،بەلێ هەر دیسان ئاماژێ د دەتە رۆلێ گرنگێ ئەڤان پەیڤان و دەلالەتا هزرا مرۆڤی بخوەڤە دگرن.ئەڤ میتۆدا(پەیڤێن کلیلی) ژ بۆ ڤەکۆلینا بەرهەمێن ئەدەبیێن ڤێسەرەکی،پشتبەستنێ لسەر دووبارەبوونا ئەوان پەیڤان دکەت دناڤ بەرهەمێن ڤێسەری دا یێن کو گرنگیەکا تایبەت هەی و د شیاندایە ئەڤ چەندە وەکو پرۆسەکا ئاماری ژی بهێتەکرن.لدویڤ ئەڤێ چەندێ، ئەو پەیڤا رێژەیا دووبارەبوونا ئەوێ دناڤ تێکستەکێ دیارکریداگەهیتە رێژەیەکا دیارکری، ئانکو دگەهیتە رێژەیەکا زۆرتر ژ بکارئینانا ئاسایی ئەوێ پەیڤێ دناڤ زمانێ ئاسایی دا،ئەو پەیڤە دبیتە(پەیڤەکا کلیلی)بۆ ئەوی تێکستێ دناڤدا هاتیە بکارئینان(6).ژلایەکێ دیتر ڤە دووبارەبوونا پەیڤێن کلیلی(دناڤ بەرهەمەکێ ئەدەبیێ دیارکریدا و لدەڤ ڤێسەرەکێ دیارکری،ئەوێ رامانێ د دەت کو ئەڤێ پەیڤێ بهایەکێ تایبەت لدەڤ ئەڤی ڤێسەری هەیە،ئەڤ چەندە ژی د بیتە ئەگەر کو ئەڤ پەیڤە ببنە ئالاڤێن ئەکتیڤ د دەست ڤەکۆلەریدا پێخەمەت شلۆڤەکرنا تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیێ ئەڤی ڤێسەری،ئانکو ڤەکۆلەر د شێت بڕێکا ئەڤان پەیڤان زێدەتر د تێکستی بگەهیت و ئەوان کۆدێن دەلالیێن گرتیێن دناڤ تێکستیدا هەین ڤەکەت)(7). سەبارەت هەبوونا ژمارا پەیڤێن کلیلی دناڤ تێکستێ ئافراندیدا و لگۆرەی ئەوان ڤەکۆلینێن د ئەڤی بیاڤیدا هاتینەکرن چ ژمارێن دەستنیشانکری نینن،چونکی(چ یاسا یانژی سیستەم نینن دیاربکەن کو پێدڤیە هندە پەیڤێن کلیلی دناڤ تێکستێ ئەدەبیدا هەبن.د بیت تێکستێ ئەدەبی بتنێ ئێك پەیڤا کلیلی بخوەڤە بگریت و د بیت تێکستێ ئەدەبی دوو پەیڤێن کلیلی یانژی زێدەتر بخوەڤە بگریت و د بیت تێکستەکێ ئەدەبی هەبیت چ پەیڤێن کلیلی بخوەڤە نەگریت.ئەڤ چەندە هەمی گرێدای سرۆشتێ پێکهاتا ئەوی تێکستیە)(8).ئانکو ژمارا پەیڤێن کلیلی ژ تێکستەکی بۆ تێکستەکێ دیتر یا جودایە و لدویڤ سرۆشت و پێکاهاتا هەر تێکستەکی دهێتە گوهۆڕین.ل دوماهیێ و لبەر

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

رۆناهیا ئەوان زانیاریێن بوری،دشێین پەیڤێن کلیلی ب ئەڤی شێوەی پێناسە بکەین : (ئەو پەیڤن یێن کو رێژەیا بکارئینانا ئەوان دناڤ هەر تێکستەکێ ئەدەبیدا زێدەتر ژ بکارئینانا ئەوێ پەیڤێ دناڤ زمانێ ئاسایی دا.ئەڤ پەیڤە رۆلەکێ مەزن دناڤ دەلالەتا بنیات و شێوازێ هەر تێکستەکێ ئەدەبیدا دگێڕن)(9).

2. جهێ میتۆدا (پەیڤێن کلیلی) دناڤ تیۆرێن رەخنەیدا

دەستنیشانکرنا جهێ میتۆدا(پەیڤێن کلیلی) دناڤ پێکهاتا رەخنا ئەدەبیدا،دێ زێدەتر سەمتبوونا ئەڤی بابەتی بەرەڤ رەهەندێن شلۆڤەکرنێ بەت،چونکی د بیت بیێ دەستنیشانکرنا جهێ وێ،جۆرە مژداریەك بۆ خواندەڤانی پەیدا ب بیت،ئەڤ بابەتە(پەیڤێن کلیلی) وەکو ئێك((ژ گرنگترین ئەوان هەر شەش میتۆدێن رەخنا زمانڤانی دهێتە هژمارتن))(10)، ئەو هەر شەش جۆرێن رەخنا زمانڤانی ژی ئەڤەنە : (میتۆدا سینتاکسی،میتۆدا رێکخستنێ،میتۆدا لادانێن زمانی،میتۆدا ئاماری و میتۆدا پەیڤێن کلیلی)(11).هەر وەکو دیار (پەیڤێن کلیلی) د بیتە میتۆدەك ژ میتۆدێن رەخنا زمانڤانی.سەرەرای ئەڤێ چەندێ (پەیڤێن کلیلی) وەکوئێك ژ (دیاردێن رەخنا شێوازگەری) دهێتەهژمارتن.ئانکو سەرەڕای بەرجەستەبوونا (پەیڤێن کلیلی) وەکو ئێك ژ میتۆدێن رەخنا زمانڤانی،ئەڤ پەیڤە وەکو ئێك ژ گرنگترین دیاردێن رەخنەیێن شێوازگەری ژی دهێتە ل قەلەمدان،)(12)،لدویڤ ئەڤێ چەندێ ئەم دشێین بێژین(پەیڤێن کلیلی)پیگهاتەکا گرنگن دناڤ میکانیزما تیۆرا رەخنا شێوازگەریدا.

3. رەهەندێن پەیڤێن کلیلی

پەیڤێن کلیلی وەکو پێکهاتەکا زمانڤانیا شێوازگەری دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا ل گۆرەی ئەوان ساخلەتێن شێوازگەریێن بخوەڤە د بینن ژ چەند رەهەندەکان پێکدهێن،دیسان ئەم دشێین بێژین کو ئەڤ رەهەندە مینا میکانیزمەکا کارکرنێ ژی بۆ پەیڤێن کلیلی دهێتە هژمارتن تاکو بەرجەستەییا خوە دناڤ تێکستاندا بچەسپینیت.ئانکو ئەڤ رەهەندە وەکو رەگەزێن پێکهێنەرن بۆ پەیڤێن کلیلی.د ئەڤی بیاڤیدا شێوازگەرزان سێ رەهاندان بۆ پەیڤێن کلیلی دەستنیشاندکەن و ئەوژی ئەڤەنە : (رەهەندێ وێنەی، رەهەندێ پێکهاتەیا زمانی،رەهەندێ ریتمی)(13).ئەڤ هەر سێ رەهەندە کاریگەریەکا مەزن دکەنە سەر شێوازێ ئەکتیڤبوونا پەیڤێن کلیلی دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافڕاندیدا. و ژ بەر گرنگیا ئەڤان هەرسێ رەهەندان،ئەم دێ هەر رەهەندەکی ژ ئەوان جودا دەینە ناساندن و ب ئەڤی رەنگێ خوارێ :

أ. رەهەندێ (وێنە)ی

وێنەیێن هونەری یانژی وینەیێن ئەدەبیێن ئافراندی رۆلێن کاریگەر ژ بۆ بنیاتێن هونەریێن تێکستێن ئافراندی دگێڕن،چونکی(پەیڤێن کلیلی،دشێن ب رێکا وێنەی پۆختێ کەڤال و خوازە و خواستنێن هونەری د دەربڕینێن زمانی دا بەرجەستەبکەن)(14)،سەرەڕای بنیاتێن دیترێ یێن زمانی و شێوازگەریێن برێکا ئەوان پەیڤێن کلیلی وێنە دناڤ تێکستێن ئافراندیدا دهێنە ئافراندن،ئەڤجار رۆلێ رەگەزێن رەوانبێژی دناڤ ئەڤێ پرۆسێدا بەرچاڤ و ئەکتیڤدبیت،چونکی هەر وەك دهێتە زانین کو(لێکچواند،خواستن،خوازە و جەڤنگ وەك بنیاتێن جوانکارینە دناڤ تێکستێن ئافراندیدا ژ بۆ پێکئینانا وێنەیێن هونەری)(15).هەر وەك بێژین پەیڤین کلیلی،بەرگەکێ هونەری دکەتە بەر ئەوێ ناڤەرَۆکا لناڤخوە هەلدگریت و برێکا تەکنیکێن دەربڕینێ وێنەیێن هونەری د ئافرینیت،چونکی ئەگەر مە بڤێت(ئەو هرز و هەست و سۆز و سەربۆرێن ژیانێ یێن کو دناڤ تێکستێن ئافراندیدا هەین ببنە دیمەنێن زیندی یێن ژیانێ،ئەڤێ چەندێ پێدڤی ب وێنەیەکی هەیە تاکو ئەوان بابەت و هەست و سۆزان وەرگێڕیت دناڤ تێکستێن ئافڕاندیدا)(16).لدویڤ ئەڤێ چەندێ دیاردبیت کو پێدڤیاتیا پەیڤێن کلیلی ب وێنەیێ هونەری هەیە تاکو دەربڕینێ ژ ئەوێ دەلالەتێ بکەت یا کو دناڤ تێکستیدا هاتیە بەرجەستەکرن.لدوماهیێ دشێین بێژین کو پەیڤێن کلیلی برێکا وێنەی،بەرگەکی دکەتە بەر ئەوێ دەلالەتێ یا کو دناڤ تێکستیدا هاتیە بەرجەستەکرن و شێوازەکێ هونەری ب ئەوێ ناڤەرۆکا پڕی هەست و سۆز و شوحنێن(شِحْناتْ) سایکۆلۆژی د بەخشیت و کاریگەریا خوە دناڤ تێکستیدا د سەپینیت.لەورَا فەرە ژبیرنەکەین کو وێنەی (رۆلەکێ سەرەکی دناڤ ژیانا جڤاکیا مرۆڤاندا هەیە و گرنگیا ئەڤی رۆلی دناڤ هەمی جۆرە چالاکیێن مرۆڤایەتیدا دیار دبیت)(17)،ئەڤجار بێگۆمان ئەڤ گرنگیا وێنەی دێ دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا ژی هەبیت.

ب. رەهەندێ (پێکهاتەیا زمانی)ی

پێکهاتا زمانییا هەر تیکستەکێ ئافراندی،ئەکتیڤیەکا بژارەیا بەرجەستەکرنا بنەمایێن هونەری و ئەدەبیێن ئەوی تێکستی دەستنیشاندکەت.ئانکو هندی ئەڤ پێکهاتێن زمانی ب شێوازین رێکخستی و گونجایی، پۆخت و جەڤەنگکری د دارِشتیبن، بهایێ رەگەزێن هونەریێن ئەوی تێکستی دێ د بەرزترین.د ئەڤی بیاڤیدا(ڤێسەر پشتبەستنێ لسەر زمانی دکەت،چونکی کەرەستەیەکی جڤاکی کۆمی یە و ئەو پەیڤان لدویڤ حەزا

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

خوە ژێ هەلدبژێریت و هەست و سۆز و بوچوونێن خوە دناڤ ئەڤان پەیڤاندا بەرجەستەدکەت.ئەڤ هەلبژارتنا ڤێسەر بۆ پەیڤان دکەت وەکو تایبەتمەندیەکا شێوازگەری دهێتە هژمارتن و برێکا ئەڤێ هەلبژارتنێ،ئانکو شێوازێ هەلبژارتنا ڤێسەری بۆ پەیڤێن زمانی،ڤەکۆلەر دشێت ئەوان پەیڤێن تایبەت و گرنگ لدەڤ ڤێسەری هەین دەستنیشان ب کەت)(18).ئەڤ رەهەندێ پێکهاتا زمانی دناڤ (پەیڤێن کلیلی)دا(ئەوان دەربڕینێن سینتاکسیێن بژارە و رەهەندێن مۆفۆلۆژیێن پەیڤێ و دەربڕینا پەیڤان بخوەڤە دگریت)(19).پەیڤێن کلیلی ژ بۆ چەسپاندنا کاریگەریا خوەیا دەلالی چەندین شێوازێن دەربڕینێن زمانی یێن هەین و بکارئینانا هەر دەربڕینەکێ سیاقێ خوەیێ تایبەت و گونجای دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا هەیە،بەلێ(ڤەکۆلەرێن رەخنا شێوازگەری هەولددەن ساخلەتێن بژارەیێن ئەڤان بکارئینانێن زمانی دەستنیشان بکەن.ژ بۆ ئەنجامدانا ئەڤێ دەستنیشانکرنێ،ئەڤان زانایان ساخلەتێن دەستنیشانکری ب دەلالەتا ئەوان بکارئینانێن زمانیڤە گرێدان)(20).هندەك پەیڤ هەنە(کو کاریگەریەکا دەلالی یا مەزن دناڤ تێکستێ ئافراندیدا هەیە کو مینا ڤۆلکانەکێ دەرکری واتا و دەلالەت ژێ دەردکەڤن و ئەڤ دەلالەتە دناڤ پەیڤێن زمانیدا هەبوونا خوە وەردگرن(21).لدۆماهیێ دشێین بێژین کو پێکهاتا زمانیا پەیڤێن کلیلی، دەربڕینێ ژ شێوازێ بەرجەستەکرنا ئەوان پەیڤ و رستەو دەربڕینێن زمانی دکەت یێن کو دناڤ تێکستیدا هەی و مینا رەهەندێن شێوازگەری بەرجەستەیا خوە دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا وەردگرن،چونکی(د بیت،هەمی دیاردێن زمانی و ب هەمی ئاستێن خوەڤە ئاماژێ بدەنە ساخلەتێن شێوازگەریێن بنەڕەتییێن زمانی)(22).ئانکو پەیڤێن کلیلی،برێکا پێکهاتێن زمانی،ئاماژێ د دەنە ئەوان شێوازێن زمانی و دەلالیێن دناڤ تێکستیدا هەین.

ج. رەهەندێ(ریتم)ێ

رەهەندێ ریتمی دناڤ پەیڤێن کلیلیدا بریتیە ژ(ئەوێ گونجاندانا-تَناغُمْ- شێوازگەری ئەوا ب پێکهاتا موزیکیڤە گرێدای دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا)(23).تێگەهێ ریتمێ گەلەکێ بەرفرەهە و ئەم دشێین بێژین کو(ریتم بریتیە ژ ئەوی هەستی یێ کو بۆ مە دناڤ دیاردێن دووبارەکرنا دەنگان بڕەنگەکێ رێکخستی دیاردبن...)(24).ئانکو ریتم پشتبەستنێ لسەر دیاردێن زمانیێن دووبارەکری بڕەنگەکێ رێکخستی دکەت دناڤ تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندیدا.ئەڤ دووبارەکرنێن رێکخستی هەستەکێ چێژ وەرگرتنێ لدەڤ وەرگری پەیدا دکەن،کو د ئەنجامدا خۆشیەکا مەزن بۆ وەرگری پەیدا دبیت دەمێ کو ئەوی تێکستی دخوینیت.ژ لایەکێ دیترڤە ئەگەر بنێرینە ئەڤێ بابەتی،دێ بینین کو پەیڤێن کلیلی بابەتێ ریتمێ بۆ خوە دکەتە فۆرمەك دووبارەکری ب دەنگ و پەیڤ و دەستەواژان و سەرەنجا وەرگری بۆ ئەوێ دەلالەتێ رادکێشیت یا کو دناڤ تێکستیدا هاتیە بەرجەستەکرن.هەر وەکو دهێتە زانین ریتم یا دناڤ تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندیدا هەی و بریتیە ژ (لدویڤ ئێکهاتناەکا رێکخستی یە،بۆ رەگەزێن زمانی دناڤ ئێك هێلدا...)(25).ئانکو رێکخستنا دووبارەبوونا د ئاستێن زمانی دا رەهەندێ ریتمی ب پەیڤێن کلیلی د بەخشیت،چونکی ئەو پەیڤێن کلیلی یێن لسەر ئاستێ سەرجەم پێکهاتا تێکستی دووبارەدبن،جۆرە ریتمەکا وەکو(سَجَع)ـەکێ دناڤ تێکستێ پەخشانکیدا دروستدکەن و دناڤ تیکستێ هۆزانێدا دبیت زێدەتر ریتما پەیڤا کلیلی د چوارچۆڤێ سەروایێ دا دیار ببیت.

4. گرنگیا پەیڤێن کلیلی

پێکهاتا ناڤەکیا تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی،پێدڤیاتی ب هەمی جۆرە تەکنیك و رەگەزێن هونەری و ئەدەبی هەیە تاکو ئەڤ تێکستە ژلایێ هونەری و ئەدەبیڤە ب سەنگ و دەولەمەند ببیت،ئەڤجار ناڤگرتنا تێکستێ ئەدەبیێ ئافراندی بۆ پەیڤێن کلیلی،گرنگیەکا مەزن هەیە،چونکی ئەڤ تەکنیکا شێوازیژی ئانکو(پەیڤێن کلیلی) دبیتە رەگەزەکێ دیترێ هونەری دناڤ تێکستیدا و ب ئەڤێ چەندێ ڤێسەری دێ شێت زێدەتر بۆ خوە پانتایێ بینیت ژ بۆ دەربڕینکرنێ ژ ئەوێ دەلالەتێ یا کو دڤێت دناڤ ئەوی تێکستیدا بەرجەستەبکەت،چونکی(هەر کارەکێ ئەدەبی پەیڤێن کلیلیێن تایبەتێن خوە هەنە و ئەڤ پەیڤێن هەنێ دبنە دەرازینك ژ بۆ چوونا ناڤ پرۆسا داهێنانێ دناڤ تێکستێ ئەدەبی یێ ئافراندیدا)(26).ژلایەکێ دیترڤە،ئەڤ بابەتێ(پەیڤێن کلیلی) بۆ ڤەکۆلەری ژی گرنگیەك تایبەت هەیە،چونکی ئەڤ پەیڤە دبنە ئالاڤەکێ شلۆڤەکاری د دەست ڤەکۆلەریدا و ڤەکۆلەر برێکا ئەوان دشێت بچیتە دناڤ رەهەندێن ڤەشارتیێن تێکستێ ئەدەبیێ ئافرانیدا،ژبەر کو(کارێ ڤەکۆلینا بەرهەمێ هەر ڤێسەرەکی پشتبەستنێ لسەر ئەوان پەیڤان دکەت یێن کو گرنگیەکا تایبەت دناڤ بەرهەمێن ئەوی ڤێسەریدا هەی)(27).

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

پشکا دووێ : (دەستنیشانکرنا رۆلێ پەیڤێن کلیلی د تێکستێن کۆمەلە چیرۆکا شەڤا فریشتە رەڤین)دا

1. چیرۆکا(بابەلیسك)

بدیتنا مە،پەیڤا کلیلی د ناڤ ئەڤێ چیرۆکێدا،پەیڤا(چارشەمب)ـە،ئەڤ پەیڤە دناڤ ئەڤێ چیرۆکێدا ل گەلەك جهان هاتیە دووبارەکرن.وەکو دهێتە تێبینیکرن،دووبارەبوونا پەیڤا(چارشەمب) ل ئەڤان هەر شەش جهان ژ شێوەیێ بکارئینان و دووبارەبوونا ئەڤێ پەیڤێ دناڤ زمانێ ئاساییدا زێدەترە،کو ئەڤێ چەندێ ئەو ساخلەتە ب ئەڤێ پەیڤێ بەخشیە کو ببیتە(پەیڤەکا کلیلی) و ئاماژێ بدەلالەتا ڤەشارتیا ئەڤێ چیرۆکێ بدەت.دیسان ئەڤ جهێن ئەڤ پەیڤە دناڤ تێکستی دا هاتیەبکارئینان وەکو سەنتەرێن دەلالی نە لسەر ئاستێ تێکستێ و چەندین رەهەندێن دەلالەتا ڤەشارتیا ئەڤێ چیرۆکێ بخوەڤە هەمبێز دکەن.پەیڤا(چارشەمب) ب ئەڤێ رەنگێ خوارێ بەرجەستەییا خوەیا دەلالی وەکو پەیڤەکا کلیلی دناڤ ئەڤێ چیرۆکێدا وەرگرتیە :-

پەیڤا (چارشەمب)لڤێرە،دناڤ شێوەیێ پەندەکا کوردیدا هاتیە کو ئەو ژی (چارشەمبە و خوەش چارشەمبە).ئاراستا دەلالەتا کلیلی یا ئەڤێ پەیڤێ ل ئەڤێ جهی وەسانێ خۆیادبیت کو دەمێ ئەو کەس بەرف هۆلیڤە دهات، تەلەفۆنەك بۆ هاتیە،ئانکو پەیامەکا بۆ ئەوی هاتیە راگەهاندن و ناڤەرۆکا ئەوێ پەیامێ دناڤ چیرۆکێدا نەهاتیە دیارکرن،بەلکو بتنێ چیرۆکنڤێسی ب ئەڤێ پەیڤێ ئەو ناڤەرۆکە راگەهاندیە((گۆت : چارشەمبە و خوەش چارشەمبە))(28).لدەمێ ئەڤ پەندە گۆتی،دیارە کو ناڤەرۆکا ئەڤێ پەیامێ کارەکێ حێبەتی و مەزنە و ترسەك دناڤدا هەیە،چونکی تەزینەك بسەر لەشێ ئەویدا دهێنە خوار و د ترسیت کو ئەوکەسە بیت تەلەفۆن بۆکری یێ کو هزر ژێ دکەت.بدیتنا مە دەلالەتا پەیڤا کلیلیا(چارشەمب)ئەوە کو ئەڤ پەندە ئاماژێ د دەتە هندێ کو کارەکێ مەزن هاتیە رویدان :

((بەری بهێمە ڤێ هۆلێ و ڤێ چیرۆکێ بخوینم.ل بەر دەری زەنگا

تەلەفۆنا من لێدا، ژمارەکا نەنیاس هەمی زیرۆ،هێژ من نە گۆتی

ئەلۆ، گۆت : چارشەمبە و خوەش چارشەمبە، و هێل بزدیا، لەرزکێ

ئەز گرتم و تەزینەك ب سەر لەشێ من دا هاتنە خوارێ، ئەز دترسم

ئەو بت! ما دێ ژ وی پێڤە کی دی بت؟ ئەز مابووم خوە نیشا نەدای

ئەڤە خوە نیشا من ژێ دا.))(29).

-پەیڤا (چارشەمب)ل ئەڤێ رێزێ هەر ب شێوەیێ پەندەك کوردەواری هاتیە(چارشەمبە و خوەش چارشەمبە)،بدیتنا مە،لڤێرە دەلالەتا ڤەشارتیا پەیڤا کلیلیا(چارشەمب) کو هەر دناڤ ئەوێ پەندێدا هاتیە ئەوە کو نڤێسەری ڤیایە ئاماژێ بدەتە دیاردا کۆچبەرێ و چوونا گەنجێن کورد بۆ وەلاتێن ئەوروپی و ئەو مەترسیێن برێڤە تووش دبێ کو گەلەك جاران دبنە ئەگەرێ کۆشتنا ئەوان.لڤێرە نڤێسەر برێکا کەسایەتیا سەرەکیا ئەڤێ چیرۆکێ کو(شێرۆ)یە ئاماژێ د دەتە هندێ کو ناڤبری کەتیە دناڤ (دەریا سپی)دا و نقومی بێ ئاڤێ بووی و لڤێرە پێلێن دەریایێ دگۆت(چارشەمبە)،ئانکو کارەکێ خراب و مەترسی رویدایە.ئانکو ئەڤ دیاردا کۆچبەرێ بەردەوامە و کەسێن کۆچبەر تووشی مەترسیان دبن و کەس نینە خوە لێبکەتە خودان. هەر وەکو د چیرۆکێدا هاتی :

((شێرۆ دگۆت : من دیت ل سەرکەنارێ دەریا سپی دگەل هندەك

حۆری یێن ئۆکرانی مەلەڤانی دکرن،چاوا ئەز بەرێچەم نوقەك ل

خوە دا و پێلێن دەریایێ هاوار کرن : چارشەمبە و خوەش چارشەمبە!))(30).

-بدیتنا مە،پەیڤا (چارشەمب) لڤێرە،دەلالەتا هندێ ددەت کو ئەو کەسێن کورد یان گەنجێن کورد ئەوێن د چوونە وەلاتێن ئەوروپی وەکو کەسێن نەزان و حێبەتگرتی رەفتار و سەرەدەری دکرن و بتایبەت ژلایێ سێکسیڤە کو رەفتارێن خراب و نەشرین هەمبەر ژنێن ئەوان وەلاتان دکرن.لڤێرە نڤێسەر باسێ ئێك ژ ئەوان گەنجێن کورد دکەت کو د شەمەندەفرەکێدایە و دگەلدا دەستێ خوە دانایە سەر ملێ ژنەك ئەوروپی و ئەو ژنە برەنگەکێ سەیر و حێبەتی ل ئەوی کەسی د نێرێت. لڤێرە ژی پەیڤا(چارشەمب) هەر لسەر شێوێ ئەوێ پەندێ هاتیە کو(چارشەمبە و خوەش چارشەمبە)،ئانکو کارەکێ خراب هاتیە رویدان،هەر وەکو د بێژیت :

((...شەڤا دا ژ پاریسێ چیتە لەندەن، رهێن وی یێن

سەکسۆکێ چالکا ئەرزنکا وی نخافتبوو خوە ب رۆژنامێ ڤە مژویل

دکر،د بن بەرچاڤکا را ل من د نێری،بەنیشتێ خوە د جوی و ب من

د بشکوری.هێژ من ناڤێ وی نە ئینابی و ملێ وی نە گژگژاندی

فارگۆنێ دەنگڤەدا : چارشەمبە و خوەش چارشەمبە! دەستێ من وەکو

برویسیەکا ئەلکتریکێ ژ ملێ وێ تەزەرا دێم زیوانی ڤەرەست پشتی ب

حێبەتی ڤە گۆتێ : واووو،ژ شەرم و سەهما دا پشت و پشت زڤریم.))(31).

-پەیڤا (چارشەمب)ل ئەڤی جهی ژی هەر ب شێوەیێ پەند هاتیە و بدیتنا مە و لڤێرە ڤێسەر ئاماژێ د دەتە دیاردەکا جڤاکێ کو گەلەك یا بەربەلاڤبوو دناڤ جڤاکێ کوردیدا،ئەوژی دەمێ کەسەك د ما یەل چولا بتنێ و ئەجنە بسەر هەلد بوون و دکەتە دناڤ گێژەڤانکا شەهیانا داوەتا ئەواندا.(عەڤدێ) چوویە ئاشی و بریڤە گێرود بیت و د مینیتە چولێ و ئەجنە بسەر دا دگرن و چ ئاخفتن ژێ ناهێن و ئەویژی د بەنە ریزا داوەتا خوە.لڤێرە کارەکێ خراب ب سەر (عەڤدو)یدا دهێت و هەمی هزرا خوە ژ د هست ددەت و بتنێ ڤیرەکەتە ستران و بدیتنا مە لڤێرە مەبەست ژ ئەڤێ پەیڤێ (چارشەمبە و خوەش چارشەمبە) ئەوە کو دەمێ ترس و لەرزەك بسەر مرۆڤیدا دهیت،مرۆڤ هشێ خوە ژ دەست د دەت.ب ئەڤێ چەندێ ڤێسەر ئاماژێ د دەتە هندێ کو ئەڤ گەنجێن کورد ل ئەو رۆیا گەلەك جاران وەسانێ ڤارێ د مانە ل چۆلا و د ترسان هەر وەکو لناڤ وەلاتێ خوە دەمێ کەسەك د مایەل چۆلا بتنێ ئەجنە بسەردا بگرن.هەر وەکو د بێژیت :

((... نە وەکو عەڤدێ ل من ب رۆژا چوویە ئاشی ل

گوندێ فە، شەڤەدەر بوویی و مایە ل ئاڤاری.....

ژ نشکا ڤە هێسترا وی شەهی و مەلسی

ئاخێ،رەپ رەپا پێن داوەتیان و دەنگێ ستران و تلیلی یا ل بلنداهیا

....

ئەو تشتێن مەلایی بۆ گۆتین ژ زارۆکاتیێ هەتا شێست سالیێ هەمی ژ بیرێ

چوون و داوێ راکرینە یا سڤك : (هۆی بۆری بۆری بۆری،کاروانێ شینێ

بۆری)، ئەو بوو سەرکێشێ گوڤەندێ و گۆتێ : هۆۆۆعەڤدۆ

چارشەمبە و خوەش چارشەمبە عەڤدۆ نەهش کەفتی هەتا سپێدێ))(32).

-بدیتنا مە پەیڤا (چارشەمب)لڤێرە رەهەندەکێ پیرۆز راگرتنێ بخوەڤ دبینیت و ڤێسەر د د هتە خۆیاکرن کو ئەو کەسێن تووشی نەخوەشیان د بوون د کەڤندا د برنە مەزارێن شێخ و مەلا.لڤێرە دەمێ ئەو کەسێ(عەڤدو)ژ بەر ئەجنا نەخوش بووی،گوندیان هەولدان چارەکێ بۆ ببینن و هەر کەسەکێ پێشنیارەك د دا.پیرەژنەك دانعمەر پێشنیارکر کو(عەڤدۆ)ی ببەنە سەر مەزارەکێ کو ئەوێ پیرێ ل رۆژەکا چارشەمبێ بیکا خوە بر بوو سەر ئەوی مەزاری.لڤێرە رەهەندێ دەلالیێ ئەڤێ پەیڤێ ئاماژێ ددەتە هندێ کو دناڤ جڤاکێ کوردیدا ول گۆرەی هزرا ئاینی چارشەمب وەکو رۆژەکا پیرۆزا خودان بهایەکێ ئاینی دهێتەقەلەمدان.هەر وەکو د چیرۆکێدا هاتی :

((: فلان مەلا ڤشتی یێن وی ئێك و ئێکن یێ دی گۆت : فلان

مەزار پیرۆزە. ئەوا پیرا چرچ د ڤولاچێ را دگۆت : کورێ من ما هوون

چما هند دوور دچن هەما هەرن سەر مەزارێ دایکا وی. ل بیرا

هەوەیە بووکا مە یا مەزن هەفت سالان وەکو زەلامان مایە راست.

پشتی چارشەمبیەکێ ئەم چووینە سەر مەزارێ وێ هێش سالا وێ ب

داوی نەهاتی خودێ کەرەمکر و جێمکەکێ کورا دانێ.))(33).

-بدیتنا مە پەیڤا (چارشەمب)لڤێرە ب واتایا دەمێ ئاسایی هاتیە.ئانکو ئەڤ رۆژە وەکو رۆژەکا دەستنیشانکریە کو دناڤدا رویدانەك مەزن هاتیە رویدان.ڤێسەر د دەتە خۆیاکرن کو ئەو کەسایەتیا بناڤێ(سرتێ) ل رۆژا چارشەمبی چوو بوو بالاڤێ و لڤێرە دەمێ بابەلیسك رابووی کو لسەردەمێ کەڤن وەسانێ هزردکر کو ئەجنە زارۆکێن مرۆڤان د گۆهرن یا ژ ئەوێ ڤە زارۆکێ ئەوێ هاتیە گوهۆرین،بەلێ د راستیدا زارۆك هەر یێ ئەوێ یە و چ تشتێن هۆسانێ نینن،هەر وەکو د ئەڤێ نموونێ دا دیار:

((... بۆ یا خراب وێ چارشەمبێ ب تنێ چوو

بالاڤێ، پشتی بالاڤا خوە رائێخستی و هێژ سەرێ وێ دناڤ کەڤێ را

بابەلیسك رابوو، بنێ وێ ئەرد و سەرێ وێ ئاسمان هەمی تشت تێك

وەرپێچان و کرنە پاریەك و داعووران، ب چال و چەپکا خوە گەهاندە

شورکێ و چاڤێن خوە ژ کەڤێ شووشتن، و ب غار و بەز ڤەستا

پێچۆلکا خوە کر و ژ بنێ پیاکرە هەوار : کورێ من هاتە

گوهۆرین !...))(34).

2. چیرۆکا(ئەز ژ کێ ؟)

بدیتنا مە پەیڤا کلیلی دناڤ ئەڤێ هۆزانێدا، پەیڤا(زارۆك)ە.ئەڤ پەیڤە ل چەندین جهان ژ ئەڤێ هۆزانێ برەنگەکێ راستەوخو و نەراستەوخو هاتیە.مەبەست ژ راستەوخو ئانکو پەیڤا(زارۆك) ب ئاشکرایی هاتبیت. و مەبەست ژ نەراستەوخو ئەوە کو پەیڤا(زارۆك)راستەوخو نەهاتبیت،بەلکو ئاماژە برەنگەکێ ڤەشارتی پێ هاتبیتەکرن.ئەڤ چیرۆکە باسێ سنێلەکێ یانژی زارۆکەکێ د کەت کو دەورو بەرێ ئەوی وەسانێ فشارێ لێدکەن کو دەست ژ سەرەدەرییێن زەلامان یان مەزنان بەردەت و هەر بچیتە ناڤ زارۆکان و یاریان ل گەل زارۆکان بکەت.ئانکو سەرەرای هەولدانێن ئەوی ژ رفتارکرن وەکو مەزنەك،بەلێ گوندی یان دەوروبەرێن ئەوی،دەلیڤێ نادەنێ و هەر ب چاڤێ زارۆکان لێ تەماشەدکەن.بدیتنامە،ئەڤێ پەیڤا کلیلی

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

(زارۆك)ڕێژەیا بكارئینان و دووبارەكرنا ئەوێ دناڤ ئەڤێ چیرۆكێدا ژ ڕێژەیا بكارئینانا ئەوێ د زمانێ ئاسایی دا زێدەترە،لەوما بوویە پەیڤەكا كلیلی و ڕەهەندێن دەلالەتا ڤەشارتیا ئەڤێ هۆزانێ لناڤخوە گرتینە.ئەم دشێین دەلالەتا ڤەشارتیا ئەڤێ پەیڤا كلیلی ب ئەڤی ڕەنگێ خوارێ بدەینە شلۆڤەكرن :

- ل جهەكێ ژ ئەڤێ هۆزانێ پەیڤا كلیلیا(زارۆك)ب ڕەنگەكێ نەراستەوخو هاتیە بكارئینان.ئانكو نەراستەوخو ئاماژە ب زارۆكان هاتیەدان،دەمێ ل گوندان عەتار د هاتنە گوندان هەمی كەس لێ خڕڤەدبوون و بتایبەت زارۆك و ئەڤ عەتارۆكە ژی هاتبوونە نێزیكی مالا كەسایەتیا سەرەكیا ئەڤێ چیرۆكێ ئەوژی(ئومەرە) و ل وێرێ خڕڤەدبوون و داخواز ژ ناڤبری دكر كو بچیتە ل گەل ئەوان تاكو یاریان ل گەل ئێك بكەن.بدیتنا مە لڤێرە،مەبەست ژ ئەڤێ پەیڤا (زارۆك)ئەوەكو زێدەتر جەختێ لسەر زارۆكبوونا ئەڤی كەسێ ناڤێ ئەوی(ئومەر)ـە دكەت.هەر وەكو د ڤێرەدا دیار :

((..ئەو سەرێ مەهەكێ بوو گوندیا تاما هێكا ژ بیر
كر بوو، عەتارۆك ژ گوندی دوور نەدكەتن، ل بەر دەرێ وان دوو
درەڤین و ل باێ بەزێ گۆتنێ، ئومەر وەرە تو ژ مەیی))(35).

-ل جهەكێ دیتر ژی ژئەڤێ چیرۆكێ پەیڤا(زارۆك)برەنگەكێ نەراستەوخو هاتیە،دەمێ ئەڤ كەسێ بناڤێ(ئومەر)،ئەو كەسێ زارۆك یانژی سنێلەیێ ڕەفتارێن زەلاما دكەت،د بەر كۆمەكا زەلامانڕا بووری و سلاڤكری،ئێك زەلامی بتنێ بەرسڤدا و گۆتێ (عەلەیكو مەسەلام یا زڕە زەلام).ئەڤە ئەو پەیڤا زارۆكە یا كو نەراستەوخو هاتی،دیسان دەستەواژا(لەپێ بچووك) و (دەنگێ خوەیێ زراڤ) هەر ئاماژەنە بۆ پەیڤا كلیلی(زارۆك).بدیتنا مە دەلالەتا پەیڤا(زارۆك)لڤێرە ئەوە كو ڤێسەری ڤیایەئاماژێ بدەتە هندێ گەلەك جاران مەزن ئەڤان جۆرە پەیڤان (زڕە زەلام)دبێژن : زارۆكان بەلێ نزانن،ئەڤ پەیڤە زیانێ دگەهینە دەروونێ زارۆكان و هەست ب كێماسیێ دكەن.هەر وەكو د نموونەكێ دا دیار :

((زەلاما كۆزیدانكا خوە گرێدابوو سەرێ هەمیا شۆڕ بوون لبەر
قەبێ تو بێژی وێ نەخشێ جەنگەكا مەزن ددان،شاشكێن وان وەكو
دەرێ تەنوورێ ل هەڤ هاتبوونە ئێك.لەپێ خوەیێ بچووك ل سەمتا
تەمەریا خوە بلند كر و ب دەنگەكێ خوە یێ زراڤ گۆ : سەلاموعەلێك.
ژ وێ كۆزیدانكا شاشكا ب تنێ ئێكێ سەرێ خوە هلینا و بەرسڤ
دا : عەلێكومەسەلام یا زڕە زەلام))(36).

-ل كۆپلەیەكا دیتر ژ ئەڤێ چیرۆكێ دا سێ جاران برەنگەكێ ڕاستەوخو پەیڤا(زارۆك)هاتیە.دەمێ(ئومەر) سلاڤێ زەلامانكری و هەولدای ل گەل ئەوان ب ئاخڤیت و دەمێ دگەل (مام برۆ)ی ئاخفتی و شیرەت لێكرین كو یاریا دامانێ ب ئەڤێ شێوەی بكەت،ئێكسەر (مامو برۆ) لێ د خۆڕیت و د بێژیتێ تۆ زارۆكی و هەڕە ل گەل زارۆكان.بدیتنا مە،دەلالەتا ئەڤێ پەیڤێ لڤێرە ژی ئەوە كو گەلەك كەس هەنە هەر ب چاڤەك نزم تەماشەی كەسێن دیتر دكەن بتایبەت یێن ژیێ وان بچویكتر و هەر دێ ئاماژێ دەنە هندێ كو ئەو (زارۆكن) ئانكو د تێگەهەشتێ و ژیر نینن.هەر وەكو د نموونێ دا دیار :

((- مام برۆ تو دكاری بێژی كش و سوار یەك ژ ددوا.
ئەوێ بەرامبەر مام برۆ هلتوتری وەكو كووچكەكێ دڕ نڕی،پێ
خوە دا بەركا هەر ئێك ب لایەكی ڤە ڤرڤراندن : تو زارۆكی هەرەناڤ
زارۆكان ژ خوە را حەنەكا بكە،مێشكێ من ژ ڤان زارۆكان د تەزت
ئەڤێن دهێنە ناڤ دەست و پێن زەلامان، و قەسا ڤەدگوهێزن : فلان هۆ
گۆ، بێهڤان هۆڤە چوو.))(37).

-ل جهەك دیتر ژ ئەڤێ چیرۆكێ،پەیڤا(زارۆك)هاتیە دووبارەكرن و ئەو كەسێ بناڤێ(ئومەر) دەمێ د بەر كۆمەكا ژنكێن گوندیڕا د بووریت،هەولددەت وەكو مەزنان داونستاندنێل گەل ئەوان دبكەت،بەلێ ئەڤ ژنكە ژی وەكو زەلامان ڕەفتارێ دكەن و بچاڤێ زارۆكان تەماشە دكەنێ.بدیتنا مە،مەبەست ژ ئەڤێ پەیڤێ ئەوە كو هندەك كەسێن مەزن هەنە ب ڕەنگەكێ نە باش سەرەدەریێ ل گەل زارۆكان دكەن و هەر هەولددەن ئەگەر چی ڕەفتارێن مەزنان ژی لدەڤ زارۆكان هەبن،هەر وەكو زارۆك سەرەدەریێ ل گەل ئەوان بكەن.هەر وەكو د نموونێ دا دیار :

((ژ نشكاڤە دەنگێ وی یێ زراڤ ئەڤ دایلوك بزداند : فاتێ كا ژ من ڕە
پیچەك ئاخێ؟ ئەوا ژ پێرڤە تەشی د دەست دا سەرێ وێ وەكی
كولیكا هریا تەشیا وێ سپی، وەكو دیهلەدركا لێ نڕی.كوڕێ من تو
زارۆكی هەرە ناڤ زارۆكا ژ خوە رە حەنەكا بكە. تە و جڤاتا ژنكا چ
ژێكە تو هۆسای سەر ژنك،سوبەهی وێ ل ناڤا گوند بتە دەنگ بووكا
فلانی یا ب تشتە.))(38).

-ل دوماهیكا ئەڤێ چیرۆكێ ژی پەیڤا زارۆك برەنگەكێ نەراستەوخو هاتیە دەمێ كو (ئومەر) ئەو سەرەدەریكرنا زارۆكان ژ كۆما زەلامان و ژ كۆما ژ نان دیتی،ئەڤجار

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

وەکو زارۆکان دارەك ژ ئەردی راکر و قەستا بنێ گوندی کر، ئانکو جهێ زارۆك لێ هەین،چونکی زارۆك ل بنێ گوندی هەنە و ئەوی داخواز ژ زارۆکان کر کو ل گەل ئەوان یاریان بکەت.بدیتنا مە بەست ژ ئەڤێ چەندێ ئەوە کو دەمێ دەوروبەر بدروستی رەفتاران نەکەت،دێ کارتێکرنێن خراب هەبن ،هەر وەکو ئەوێ سەرەدەریا خراب ئەوا ل گەل (ئومەر)ی هاتیەکرن.ئەڤێ چەندێ ژی کارتێکرن ل کەسایەتی و دەروونێ ئەوی کریە.هەر وەکو د ئەڤێ نموونێ دا دیار :

((هلنگفت،داچەمیا قەدەکێ داری ژ ئەردی هلینا و دا ناڤ لنگێن
خوە و لیتکەك ل خوە دا و سەرنشیڤ بوو بەر ب بنێ گوندی و
خیچەکا درێژ لدویڤ خوە هێلا و گازی دکر ژ دوورڤە : ئەز ژ کێ...
ئەز ژ کێ ؟))(39).

3. چیرۆکا(سۆرۆ)

بدیتنا مە، پەیڤا کلیلی دناڤ ئەڤێ چیرۆکێدا پەیڤا(سۆر)ە.ئانکو ئەڤ پەیڤە ل چەندین جهان ژ ئەڤێ چیرۆکێ دووبارەبوویە و دەلالەتا ڤەشارتیا ئەڤێ چیرۆکێ بخوەڤە گرتیە.هەلبەت پەیڤا(سۆر)وەکو ئێك ژ ناڤێن رەنگانە،بەلێ لڤێرە،واتایا ئەڤێ پەیڤێ هاتیە گوهۆرین و چەندین دەلالەتێن دیتر بخوەڤە گرتینە.ئەو دەلالەتێن ئەڤێ پەیڤێ دناڤ ئەڤێ چیرۆکێدا بخوەڤە دیتین،ب ئەڤی رەنگێ خوارێ دناڤ ئەڤێ چیرۆکێدا بەرجەستەبووین :

- ئەڤ پەیڤە ل چەندین جهان ژ ئەڤێ چیرۆکێ وەکو ناڤەك یانژی هەڤالناڤەکێ هاتیە بکارئینان،دەمێ مامۆستا چوویە ئەڤی گوندی و پسیارا ناڤان ژ قۆتابیان کری،ناڤێ قۆتابیێن کچ هەمیان (سۆرێ)بوو،ناڤێ قۆتابیێن کوڕ ژی(سۆرۆ)بوو،ئەڤێ چەندێ جۆرە حێبەتیەك لدەڤ مامۆستای پەیداکر.بدیتنا مە مەبەست ژ ئەڤێ چەندێ ئەو کو ئێسەری ڤیایە ئاماژێ بدەتە سادەییا خەلکێ گوندان کو ناڤێن سادە د دانانە سەر زارۆکێن خوە :

((من ژ رێزا بەر دەرگەهی دەستپێکر و دەستێ خوە دانا
سەر گولیکێن وێ، نازدارێ ناڤێ تە چیە؟ و ب لەز هەر وەکی بەری
هینگێ خوە ئامادە کری، گۆت :
- سۆرێ رەشۆ مراد
من خوە چەماندە سومتا سەرێ ئەوا ب رەخڤە، خاتوینێ ناڤێ تە؟
- سۆرێ گورۆ
من ب نازکی تلێن خوە گەهاندنەئەرزنکا ئەوا ل پشت وان، و ناڤێ تە؟
- سۆرێ شینۆ
ئەز مامە مەندەهۆش، ئەڤە سێ قوتابی و ناڤێ هەر سێیان
(سۆرێ)،ژ رەنگێ بایبۆغا من. ب لڤینا چاڤا ئەوێ ل پشت کچکا ب
دەڤەکێ سست ڤە گۆت : سۆ....سۆ....سۆرۆ
هێژ ناڤێ خوەیێ سێقۆلی ب دوماهی نە ئینای، ئەوێ ژ هەمیان
مەزنتر ل قولاچێ،دەستێ خوە بلند کر و گۆت : مامۆستا خوە ماندی
نەکە،ناڤێ مە هەمیان سۆرۆیە و هەر سێ کچك ژی سۆرێنە))(40).

- ل جهەکێ دیتر ژ ئەڤێ چیرۆکێ،پەیڤا(سۆر) ب واتایەکا دیتر هاتیە کو بدیتنا مە لڤێرە دەلالەتا ئەڤینداریێ دگەهینیت.ئەو کچا گوندی یا کو خوارن بۆ مامۆستای د ئینا،دیالۆگەك ل گەل مامۆستای گرێدا و کەفیکا ئەوێ یا سۆر بوو و دیسان مامۆستای ژی هەر ب گۆلەك سۆر ناڤکر. بدیتنا مە رەنگێ سۆر لڤێرە ب دەلالەتا ئەڤینداریێ هاتیە بەرجەستەکرن،ئانکو ژ حەزا هەڤگەهەشتنێ و دروستکرنا پەیوەندیێ ل گەل ئەوێ کچێ ژلایێ مامۆستای ڤە.دەما د بێژیت :

((....، ب تنێ چەند جارەکا من
خوە خوەشکر دگەل ئەوێ کچکا سپێدەیان نانێ گەرم و ماستی بۆ من
دئینت،ئاخفتنێ دگەل درێژ کم،جارەکێ من خوە وێرەك کر،ول
ناڤێ وێ نەمامە ئاسێ، من دگۆت ئەو ژی دێ هەر سۆرێ بت :
-سۆرێ من تو ماندی کری ب ڤێ رێکێ ڤە.
کەفیکا خوە یا سۆر دا بەر دەڤێ خوە و روویێ خوە ڤەگوهاست و
ب کەنیڤە گۆت : ناڤێ من گۆلێ یە، ما خوەنە ئەزا سۆرم؟
من ژی ب کەنیڤە بەرسڤا وێ دا : ئەرێ گولا سۆری.))(41).

-ل جهەکێ دیتر ژ ئەڤێ چیرۆکێ،ئەڤ پەیڤا کلیلی(سۆر) هەر بۆ ناڤێ گیانەوران هاتیە بکارئینان و بخوە ناڤێ گیانەوەرێن ئەڤی گوندی ژی هەرئەڤ پەیڤا(سۆر)پێڤە دیار بوو.مالەکێ مامۆستا داخوازکر بوو فراڤینێ و ناڤێ سەیێ ئەوان(سۆرۆ)بوویە و دیسان ناڤێ کەرێ مالەکا دیتر ژی هەر(سۆرۆ)بوویە.بدیتنا مە دەلالەتا ئەڤێ پەیڤێ لڤێرە ئەو کو ئاماژێ د دەتە سادەییا ژیانا خەلکێ گوندی بگشتی،ئانکو د هەمی بیاڤاندا ژیانا خەلکێ ئەوی گوندی یا سادەیە تاکو گەهەشتیە ئەوی رادەی کو بخوە ناڤێ گیانەوەرێن خوەژی هەر ب سادەیی داننەسەر :

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

((ئەو رۆژا مالا هە ئەز مێهڤان کرمە فراڤینێ سەیێ ئەوان یێ تەومبۆخ

مەزن، کێلبێن خوە قیچکرن و نڕیە من، خودانی لێ حەیتاند :

ووری سۆرۆ.هەر چەندە ئەو ب خوە یێ رەش بەلەك بوو.ئەو کەرێ

ئاڤ بۆ من دکێشا، یێ شینبۆز بوو، خودانی دگۆتێ : شۆش سۆرۆ))(42).

- لدوماهیکا ئەڤێ چیرۆکێ ژی ئەڤ پەیڤا کلیلی(سۆر)هاتیە بکارئینان ئەو مامۆستا بخوە ژی هەر ناڤێ خوە ب (سۆرۆیێ مامۆستا)ناڤ دکەت و دەمێ ئێك ژ خەلکێ گوندی پسیاری ژ مامۆستای دکەت کو ئەگەر ئەو بهێنە باژێڕی مالا مامۆستای،دێ چەوانێ ناڤونیشانێ مالا ئەوی زانن؟مامۆستا بەرسڤ د دەت و د بێژیت پسیاربکەن کانێ مالا(سۆرۆیێ مامۆستا) ل کیڤەیە، ئەڤجار دێ زانن.بدیتنا مە دەلالەتا ئەڤێ پەیڤێ لڤێرە ئەو کو مامۆستا ژی هەر وەکو ئەوی گوندی خوە ب کەسەك سادە ل قەلەمددەت،ئانکوئەوژی لناڤ ئەوی گوندسادەبوویە :

((-مامۆستا دنیایە ئەم بهێنە باژێری دێ چاوا ب سەر مالا هەوە هلبین؟

-رێیا مالا مە گەلەکا ئاسانە، یا ل پشت نە خوەشخانا مەزن، هەما

تو بێژییە کێ مالا سۆرۆیێ مامۆستا؟ دێ بێتەتە وا هەیە))(43).

ئەنجام

د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا ئەم گەهەشتینە کۆمەکا ئەنجامان کو هندەك ژ ئەوان د گشتینە و گرێدای پشکا تیۆریا ڤەکۆلینێنە و هندەك ژی د تایبەتین و گرێدایی پشکا پڕاکتیکیا ڤەکۆلینێنە و ب ئەڤە رەنگێ خوارێ :

أ. ئەنجامێن گشتی

1. پەیڤێن کلیلجهەکێ گرنگ دناڤ میتۆدێن رەخنا ئەدەبیدا هەیە،چونکی د بیتە ئالاڤەك ژ بۆ دیارکرنا دەلالەتا ڤەشارتیا تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی.

2. جهێ (پەیڤێن کلیلی)ی دناڤ پێکهاتا رەخنا شێوازگەریدا سەنتەریا خوە وەرگرتیە،چونکی ئەڤ پەیڤە وەکو دیاردەکا شێوازگەری دناڤ ئەڤێ تیۆرا رەخنەیي دا بەرجەستەییا خوە وەردگریت.

3. نەمەرجە هەمی تێکستێن ئەدەبیێن ئافراندی،(پەیڤێن کلیلی)بخوەڤە بگرن،دیسان دبیت تێکستێ ئەدەبی زێدەتر ژ پەیڤەکا کلیلی بخوەڤە بگریت.

4. (پەیڤێن کلیلی)ئەڤ هەرسێ رەهەندە هەنە : (رەهەندێ وێنەی،رەهەندێ پێکهاتا زمانی،رەهەندێ ریتمێ).

ب. ئەنجامێن تایبەتی

1. تێکستێ هەر سێ چیرۆکێن ،مە وەرگرتین و شلۆڤەکرین،بتنێ ئێك پەیڤا کلیلی بخوەڤە گرتیە.

2. د پڕانیا جاراندا و لناڤ ئەوان تێکستێن هاتینە شلۆڤەکرن،پەیڤێن کلیلیێن ئەوان بڕەنگەکێ راستەوخو هاتبوونە بکارئینان،بەلێ لناڤ هندەك جهێن کێم ژناڤ هندە تێکستێن شلۆڤەکری و هندەك جاران پەیڤێن کلیلی بڕەنگەکێ نەراستەوخو هاتبوونە بەرجەستەکرن.

3. ئەو پەیڤێن کلیلیێن ئەوان تێکستێن هاتینە شلۆڤەکرن،بوونە ئەگەرێ دیارکرنا بڕەکا مەزن ژ دەلالەتا ڤەشارتیا ئەوان تێکستان.

4. پەیڤێن کلیلیێن ئەوان تێکستێن هاتینە شلۆڤەکرن،هەبوونا خوە لسەر تاسەری ئەوان تێکستان بەرجەستەکربوون.نەبتنێ لدەستپێکا تێکستی یانژی لنیڤا تێکستی هاتبوونە بکارئینان،بەلکو لدەستەپێکێ و نیڤەکێ و دوماهیکا تێکستی ژی هاتبوونە بکارئینان،کو ب ئەڤێ چەندێ شیاینە بڕەکا مەزنا دەلالەتا ڤەشارتیا تێکستێن خوە،بخوەڤە بگرن.

پەراوێز

1. سامیة راجح(2012).نظریة التحلیل الأسلوبی للنص الشعري (مفاتیح و مداخل أساسی)،مجلة الأپر، مجلة علمیة محکمة/جامعة الجزائر،العدد(13)،ص217.
2. یوسف أبو العدوس(2007).الأسلوبیة الرؤیة و التطبیق،دار المسیرة للطباعة و النشر،الطبعة الأولی، عمان،الأردن،ص198.
3. محمدالهادي الطرابلسی(1984).النص الأدبي و قضایاه،مجلة (فصول)،مجلة علمیة محکمة، المجلد (5)،العدد(1)،القاهرة،ص124.
4. یوسف أبو العدوس(2007).ژێدەرێ بەرێ،بپ199،.
5. ریموند ولیامز(2005).الکلمات المفاتیح(معجم ثقافی و مجتمعی)،ترجمة : نعیمان عثمان،المجلس الأعلی للثقافه،الطبعة الأولی،القاهرة،ص34.
6. یوسف أبو العدوس(2007).ژێدەرێ بەرێ،بپ199.
7. هەمان ژێدەر و هەمان بەرپەڕ.
8. شکري محمد عیاد(1988).اللغة و الإبداع مبادیو فی علم الأسلوب العربی،الطبعة الأولی،القاهرة، ص131.
9. محمد عزام(1994).التحلیل الألسنی للأدب،منشورات وزارة الثقافة،الطبعة الأولی،دمشق،ص103.
10. یوسف أبو العدوس،ژێدەرێ بەرێ،بپ202.
11. محمد عزام(1994).ژێدەرێ بەرێ،بپ101.
12. یوسف أبو العدوس،ژێدەرێ بەرێ،بپ198.
13. هەمان ژێدەر،بپ203.
14. شوقی علی الزهرة(1995).جذور الأسلوبیة من الزوایا إلی الدوائر الفیلیولوجیة،الطبعة الأولی ،القاهرة، ص70.
15. الولی محمد(1990).الصورة الشعریة فی الخطاب البلاغی و النقدي،المرکز الثقافي العربي،الطبعة الأولی،بیروت،الدار البیچاو،ص17.

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236

16. د.صلاح الدين عبدالتواب(1995).الصورة الأدبية في القرين الكريم،الشركة المصرية العالمية للنشر- لونجمان،الطبعة الأولى،القاهره،ص9.
17. د.شاكر عبدالحميد(2005).عصر الصورة(السلبيات و الإيجابيات)،سلسلة عالم المعرفه،العدد(311)،الطبعة الأولى،الكويت،ص3.
18. حكيمة بن حم(2012).البنيات الأسلوبية و الدلالية فى ديوان(لا شعر بعدك)للشاعر سليمان جوادى،رساله ماجستير،قسم اللغة العربية و يدابها،كلية الآداب و اللغات،جامعه(أبو بكر بلقايد-تلمسان/الجزائر)،بأشراف : د.عبدالحفيف بورديم،غير منشوره،ص12-13.
19. يوسف أبو العدوس،ژێدەرێ بەرێ،بپ203.
20. شكرى محمد عياد(1992).مدخل إلى علم الأسلوب،الطبعة الأولى،ص31.
21. سامية راجح(2012).ژێدەرێ بەرێ،بپ217.
22. د.صلاح فضل(1998).علم الأسلوب (مبادئة و إجراواتة)،دار الشروق، الطبعة الأولى، القاهرة،ص26.
23. شوقى على الزهره(1995)،ژێدەرێ بەرێ،بپ71.
24. أحمد حسانى(2006).الإيقاع و علاقتة بالدلالة فى الشعر الجاهلى،أطروحة دكتوراة،قسم اللغة العربية و يدابها،كلية الآداب و اللغات،جامعة(الجزائر)،بأشراف : د.طاهر حجار،غير منشوره، ص48.
25. ميسة محمد الصغير(2012).جماليات الإيقاع الصوتي في القرين الكريم، رسالة ماجستير،قسم اللغة العربية و يدابها،كلية الآداب و اللغات،جامعة(محمد خيچر-بسكرة)،بأشراف : د.عمار شلواى،غير منشورة،ص16.
26. يوسف أبو العدوس،ژێدەرێ بەرێ،بپ201.
27. محمد عزام(1994).ژێدەرێ بەرێ،بپ103.
28. اسماعيل سليمان هاجانى(2006).شەڤا فريشته رەڤين(كۆمەلە چيرۆك)،ژ وەشانێن ئێكەتيا ڤێنسەرێن كورد-دهوك،چاپا ئێكێ،دهوك،بپ23.
29. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.
30. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.
31. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.
32. هەمان ژێدەر،بپ24.
33. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.
34. هەمان ژێدەر،بپ25.
35. هەمان ژێدەر،بپ29.
36. هەمان ژێدەر،بپ29-30.
37. هەمان ژێدەر،بپ30.
38. هەمان ژێدەر،بپ31.
39. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.
40. هەمان ژێدەر،بپ33-34.
41. هەمان ژێدەر،بپ35.
42. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.
43. هەمان ژێدەر،هەمان بەرپەر.

ژێدەر

1. أحمد حسانى(2006).الإيقاع و علاقتة بالدلالة فى الشعر الجاهلى،أطروحه دكتوراه، قسم اللغه العربية و يدابها،كلية الآداب و اللغات،جامعة(الجزائر)،بأشراف : د.طاهر حجار،غير منشورة.
2. اسماعيل سليمان هاجانى(2006).شەڤا فريشته رەڤين(كۆمەلە چيرۆك)،ژ وەشانێن ئێكەتيا ڤێنسەرێن كورد-دهوك،چاپا ئێكێ،دهوك.
3. حكيمة بن حم(2012).البنيات الأسلوبية و الدلالية فى ديوان(لا شعر بعدك)للشاعر سليمان جوادى،رساله ماجستير،قسم اللغه العربيه و يدابها،كليه الآداب و اللغات، جامعه(أبو بكر بلقايد-تلمسان/الجزائر)،بأشراف : د.عبدالحفيف بورديم،غير منشوره.
4. ريموند وليامز(2005).الكلمات المفاتيح(معجم ثقافى و مجتمعى)،ترجمه : نعيمان عثمان،المجلس الأعلى للثقافة،الطبعة الأولى،القاهرة.
5. سامية راجح(2012).نظريه التحليل الأسلوبي للنص الشعري(مفاتيح و مداخل أساسي)،مجلة الأثر، (مجلة علمية محكمة/جامعة الجزائر،العدد(13).
6. د.شاكر عبدالحميد(2005).عصر الصورة(السلبيات و الإيجابيات)،سلسلة عالم المعرفة،العدد(311)،الطبعه الأولى،الكويت.
7. شكري محمد عياد(1992).مدخل إلى علم الأسلوب،الطبعة الأولى،.
8. شكرى محمد عياد(1988).اللغة و الإبداع مبادىو فى علم الأسلوب العربى،الطبعه الأولى،القاهرة.
9. شوقى على الزهرة(1995).جذور الأسلوبية من الزوايا إلى الدوائر الفيليولوجية،الطبعة الأولى ،القاهرة.
10. د.صلاح الدين عبدالتواب(1995).الصورة الأدبية فى القرين الكريم،الشركة المصرية العالميه للنشر- لونجمان،الطبعه الأولى،القاهره.
11. د.صلاح فضل(1998).علم الأسلوب (مبادئه و إجراواته)،دار الشروق، الطبعة الأولى، القاهرة.
12. الولى محمد(1990).الصوره الشعريه فى الخطاب البلاغى و النقدى،المركز الثقافي العربى،الطبعة الأولى،بيروت/الدار البيچاو.
13. محمد عزام(1994). التحليل الألسنى للأدب ،منشورات وزاره الپقافه،الطبعة الأولى،دمشق.
14. محمدالهادى الطرابلسى(1984).النص الأدبى و قچاياه،مجله (فصول)،مجله علميه محكمه، المجلد(5) / العدد(1)،القاهره،.
15. ميسه محمد الصغير(2012).جماليات الإيقاع الصوتى فى القرين الكريم، رساله ماجستير،قسم اللغه العربيه و يدابها،كليه الآداب و اللغات،جامعه(محمد خيچر-بسكره)،بأشراف : د.عمار شلواى،غير منشوره.
16. يوسف أبو العدوس(2007).الأسلوبيه الرؤيه و التطبيق،دار المسيره للطباعة و النشر،الطبعة الأولى، عمان/الأردن.

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a236